

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНОГО ТА СЛІДЧОГО ПІДРОЗДІЛУ
ЩОДО ЗАКРІПЛЕННЯ ДОКАЗІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНОЇ
РОЗРОБКИ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ВІДТВОРЕННЯМ
ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ**

**ORGANIZATION OF INTERACTION BETWEEN THE OPERATIVE
AND INVESTIGATIVE UNITS REGARDING CONSOLIDATION OF EVIDENCE
IN THE PROCESS OF IMPLEMENTATION OF OPERATIONAL DEVELOPMENT MATERIALS
REGARDING CRIMES RELATED TO THE ILLEGAL REPRODUCTION
AND DISTRIBUTION OF COMPUTER PROGRAMS**

**Шендрик В.В., д.ю.н., професор, Заслужений юрист України,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів
Харківський національний університет внутрішніх справ**

Крищенко А.Є., к.ю.н.

Стаття присвячена висвітленню особливостей організації взаємодії оперативного та слідчого підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм. Визначено комплекс слідчих (розшукових) дій, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та інших організаційних заходів, які доцільно проводити на кожному етапі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм. Аналіз планів реалізації матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм показав, що реалізація матеріалів оперативної розробки може проходити як до, так і після початку кримінального провадження (у 95% ОРС, заведених підрозділами кіберполіції та у 98% ОРС, заведених підрозділами захисту економіки, реалізація починалась в рамках ОРС, а закінчувалась в рамках кримінального провадження).

Зауважено, що вибір тактичних прийомів і конкретних заходів, спрямованих на реалізацію матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм повинен визначатися на підставі оцінки вихідної інформації, наявної в розпорядженні оперативного підрозділу на початку реалізації про: об'єкт інтелектуальної власності на який здійснюється посягання; спосіб незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм; встановлені у процесі оперативно-розшукового документування факти злочинної діяльності розроблюваних осіб; наявність співучасників тощо.

Встановлено, що процес організації взаємодії оперативного та слідчого підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм має свої особливості, які обумовлені етапами реалізації: 1) початковий етап: залучення до процесу реалізації слідчого; спільний аналіз та оцінка наявних матеріалів оперативної розробки; 2) підготовчий етап, як правило, включає в себе такі заходи зі спільного зі слідчим планування додаткових оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та слідчих (розшукових) дій, а також проведення дій, направлених на отримання відповідних дозвільних документів на проведення окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій; 3) етап реалізації, як правило, включає в себе такі спільні або узгоджені заходи: проведення оперативно-розшукових заходів та/або слідчих (розшукових) дій з метою фіксації факту вчинення злочину; ініціювання можливості початку кримінального провадження відносно фігуранта або за фактом вчинення злочину; затримання фігурантів, а також розподіл сил, що будуть брати участь у затриманні; заходи, направлені на відпрацювання затриманих (арештованих) в умовах ізолятора тимчасового утримування або слідчого ізолятора; проведення допитів фігурантів, свідків, постраждалих тощо; 4) етап закріплення доказової бази, як правило, включає в себе такі спільні або узгоджені заходи: заходи, направлені на отримання інформації щодо розміру завданих злочином збитків; проведення експертиз; заплановані дії, направлені на подолання протидії проведенню досудового розслідування; дії, направлені на легалізацію матеріалів оперативної розробки.

Ключові слова: взаємодія, реалізація, доказування, докази, кримінальне провадження, слідчі (розшукові) дії, заходи оперативного (ініціативного) пошуку, службова особа, інтелектуальна власність.

The article is devoted to highlighting the peculiarities of the organization of the interaction of the operational and investigative units regarding the consolidation of evidence in the process of implementation of operational development materials regarding crimes related to the illegal reproduction and distribution of computer programs. A set of investigative (search) actions, measures of operational (initiative) search and other organizational measures, which are expedient to carry out at each stage of implementation of materials of operational development regarding crimes related to the illegal reproduction and distribution of computer programs, have been defined. The analysis of plans for the implementation of operational development materials related to activities related to the illegal reproduction and distribution of computer programs showed that the implementation of operational development materials can take place both before and after the initiation of criminal proceedings (in 95% of ODs established by cyber police units and in 98% of ORDs established by economic protection units, implementation began within ORDs and ended as part of criminal proceedings).

It is noted that the choice of tactical techniques and specific measures aimed at the implementation of operational development materials regarding activities related to the illegal reproduction and distribution of computer programs should be determined on the basis of an assessment of the initial information available at the disposal of the operational unit at the beginning of implementation about: object of intellectual property that is encroached upon; method of illegal reproduction and distribution of computer programs; the facts of the criminal activity of the persons under investigation established in the process of operative investigative documentation; presence of accomplices, etc.

It has been established that the process of organizing the interaction of the operational and investigative units to secure evidence in the process of implementing materials for operational development regarding crimes related to the illegal reproduction and distribution of computer programs has its own characteristics, which are determined by the stages of implementation: 1) initial stage: involvement in the process of implementation of the investigator; joint analysis and evaluation of available operational development materials; 2) the preparatory stage, as a rule, includes the following activities from the joint planning with the investigator of additional operational and search activities, activities of operational (initiative) search and investigative (search) activities, as well as actions aimed at obtaining relevant permission documents for conducting separate operative and search measures and investigative (search) actions; 3) the stage of implementation, as a rule, includes the following joint or coordinated measures: carrying out operative and search measures and/or investigative (search) actions with the aim of recording the fact

of the commission of a crime; initiating the possibility of starting criminal proceedings against the person involved or upon the fact of committing a crime; detention of the accused, as well as the distribution of forces that will participate in the detention; measures aimed at the rehabilitation of detainees (arrested) in the conditions of a temporary detention center or a remand center; conducting interrogations of persons involved, witnesses, victims, etc.; 4) the stage of consolidating the evidence base, as a rule, includes the following joint or coordinated measures: measures aimed at obtaining information on the amount of damage caused by the crime; carrying out examinations; planned actions aimed at overcoming opposition to the conduct of a pre-trial investigation; actions aimed at the legalization of operational development materials.

Key words: interaction, implementation, proof, evidence, criminal proceedings, investigative (search) actions, operational (initiative) search measures, official, intellectual property.

Постановка проблеми. Особливість оперативно-розшукової діяльності полягає в тому, що на підставі даних, які були отримані в ході її проведення неможливо безпосередньо застосовувати до фігуранта оперативної розробки засоби кримінально-правового примусу, що передбачені кримінальним законодавством України. Тому необхідна відповідна процедура, яка б зв'язувала ці два види правоохоронної діяльності в єдиний процес протидії злочинам. Такою процедурою в теорії ОРД визнається реалізація матеріалів оперативної розробки [1, с. 158].

Реалізація оперативно-розшукової інформації є підсумковим етапом ОРД, саме від її тактично правильного проведення залежить успіх притягнення винних до кримінальної відповідальності та розкриття злочину в цілому [2, с. 581]. Результати вказаного етапу багато у чому залежать від якості організації взаємодії між оперативним та слідчим підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки.

Аналіз дослідження проблеми. Питання реалізації оперативної розробки були предметом дослідження багатьох вчених та фахівців серед яких В.О. Біляєв, В.В. Дараган, В.В. Єфімов, О.В. Захарова, А.А. Конюшков, А.М. Лисенко, В.В. Лисенко, С.В. Обшалов, І.С. Огерук, М.Б. Саакян, Д.Б. Санакоєв, В.В. Топчій, О.Л. Христов, Ю.А. Чаплинська та ін.

Але у проведених дослідженнях де досліджувались питання організації взаємодії оперативного та слідчого підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм.

Тому ми поставили собі за мету визначити організації взаємодії оперативного та слідчого підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм.

Виклад основного матеріалу. У сучасний період стрімкого розвитку суспільства все більша роль у діяльності оперативних підрозділів відводиться інформаційно-аналітичній роботі, добуванні, обробці, аналізу та використанні оперативно-розшукової інформації, обсяги якої постійно зростають. Правоохоронні та контролюючі органи різних країн світу працюють над упорядкуванням інформації, що надходить, автоматизацією її обробки та використання у протидії злочинності. Але, як показує практика, не вся добута інформація піддається автоматичній обробці з використанням інформаційних технологій. Провідна роль у її обробці, як і раніше, відводиться людині, особливо якщо це стосується латентних процесів, які діють у сфері економіки. Проте ресурси правоохоронних та контролюючих органів у боротьбі з правопорушеннями не безмежні. Тісно взаємодіючи між собою, вони поєднують свої зусилля, обмінюються як новою, так і вже обробленою інформацією, вирішуючи при цьому свої специфічні завдання [3].

Безумовно співпраця оперативного працівника зі слідчим повинна починатися ще на стадії збору матеріалів, які будуть мати ознаки певного злочину, адже саме слідчий в подальшому буде приймати рішення щодо наявності в документах перевірки ознак злочину та достатності зібраних матеріалів для порушення кримінальної справи. На цій стадії така взаємодія вигідна для обох сторін [4, с. 173].

Відповідно до положень Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575, передбачено особливий порядок передачі зібраних підрозділом кіберполіції матеріалів, зокрема такі матеріали повинні містити:

1) письмове пояснення заявника, в якому зафіксовані відомі заявнику дані про вчинення кримінального правопорушення з відповідними додатками, що містять відомості, які підтверджують його вчинення (роздруківки або скріншоти (програмне фотографування зображення з екрана монітора) вікон програм), а також у разі наявності документи, що підтверджують право власності потерпілого на комп'ютерну інформацію та інформацію, що передається мережами електров'язку, чи програмно-технічні засоби;

2) установлені ідентифікаційні дані про використані електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), системи та комп'ютерні мережі та мережі електров'язку (логін і пароль для доступу до мережі Інтернет, IP-адреса, WEB-адреса, номер абонента мережі електров'язку чи номер телефону, за допомогою яких було здійснено такий доступ, тощо) [5].

Організаційний аспект реалізації пов'язаний з можливістю створення постійних і тимчасових структур, які забезпечували б координацію та взаємодію працівників оперативних підрозділів, що проводять оперативну розробку з посадовими особами, до обов'язків яких входить здійснення кримінально-процесуальних повноважень [6, с. 144].

Аналіз планів реалізації матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм показав, що реалізація матеріалів оперативної розробки може проходити як до, так і після початку кримінального провадження (у 95% ОРС, заведених підрозділами кіберполіції та у 98% ОРС, заведених підрозділами захисту економіки, реалізація починалась в рамках ОРС, а закінчувалась в рамках кримінального провадження).

Вибір тактичних прийомів і конкретних заходів, спрямованих на реалізацію матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм, на нашу думку, повинен визначатися на підставі оцінки вихідної інформації, наявної в розпорядженні оперативного підрозділу на початку реалізації про:

- об'єкт інтелектуальної власності на який здійснюється посягання;
  - спосіб незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм;
  - встановлені у процесі оперативно-розшукового документування факти злочинної діяльності розроблюваних осіб;
  - наявність співучасників тощо.
- Аналіз наукових праць показав, що найбільш поширеними формами взаємодії слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції при реалізації матеріалів оперативної розробки по злочинах у сфері державних закупівель є:
- спільний аналіз та оцінка матеріалів оперативної розробки;
  - взаємні консультації;

– розробка плану заходів з реалізації матеріалів ОРС;
– спільна участь у проведенні слідчих (розшукових) дій [7].

Умовно процес реалізації матеріалів оперативної розробки щодо діяльності, пов'язаної з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм можна поділити на наступні стадії: 1) початковий етап; 2) підготовчий етап; 3) реалізація; 4) етап закріплення доказової бази.

Розглянемо заходи, які доцільно провести слідчому та оперативному працівнику на кожному із вказаних етапів.

1. *Початковий етап*, як правило, включає в себе такі заходи: залучення до процесу реалізації слідчого; спільний аналіз та оцінка наявних матеріалів оперативної розробки.

2. *Підготовчий етап*, як правило, включає в себе такі заходи зі спільного зі слідчим планування додаткових оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та слідчих (розшукових) дій, а також проведення дій, направлених на отримання відповідних дозвільних документів на проведення окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій. Крім того, на даному етапі здійснюються заходи, направлені на залучення оперативно-технічних підрозділів та забезпечення їх діяльності, а також заходи, направлені на залучення до проведення окремих слідчих (розшукових) дій відповідних спеціалістів.

Планування процесу реалізації дозволить встановити послідовність та тактику проведення окремих оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку і слідчих (розшукових) дій, а також визначити тактику їх проведення [8, с. 162].

Як показали результати дослідження та аналіз наукових праць [9, с. 97; 10], в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки по злочинах, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм доцільно планувати проведення наступних заходів: 1) допит (100% проаналізованих проваджень); 2) огляд (100% проаналізованих проваджень); 3) обшук (92% проаналізованих проваджень); 4) проведення експертизи (100% проаналізованих проваджень); 5) аудіо-, відеоконтроль особи (9% проаналізованих проваджень); 6) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (12% проаналізованих проваджень); 7) зняття інформації з електронних інформаційних систем (8% проаналізованих проваджень); 8) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (7% проаналізованих проваджень); 9) спостереження за особою, річчю або місцем (14% проаналізованих проваджень); 10) аудіо-, відеоконтроль місця (10% проаналізованих проваджень); 11) контроль за вчиненням злочину (44% проаналізованих проваджень); 12) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (10% проаналізованих проваджень).

В процесі здійснення заходів з реалізації слідчому необхідно керуватися принципом розумних строків, що полягає в мінімізації затрат часу з моменту початку кримінального провадження до моменту проведення окремих слідчих (розшукових) дій (контролю за вчиненням злочину, обшуків тощо) з метою виявлення, фіксації та вилучення матеріальних слідів злочинів даної групи. Якщо йдеться про підготовку матеріалів для одночасного проведення контролюваної закупки та обшуків, що обумовлене необхідністю збору доказової інформації та мінімізує ризики знищення джерел доказів.

З метою забезпечення проведення вказаних слідчих (розшукових) дій начальник органу досудового розслідування повинен вирішити питання про створення слідчих груп із залученням до них оперативних працівників підрозділів захисту економіки або кіберполіції НП України

(в залежності від того за матеріалами оперативної розробки якого підрозділу здійснюється реалізація). Для залучення оперативних працівників слідчий в порядку ст. 40 КПК України доручає останнім прийняти участь у проведенні вказаних слідчих (розшукових) дій. Важливим моментом проведення комплексу зазначених заходів є одночасний початок їх проведення.

3. *Етап реалізації*, як правило, включає в себе такі заходи: проведення оперативно-розшукових заходів та/або слідчих (розшукових) дій з метою фіксації факту вчинення злочину; ініціювання можливості початку кримінального провадження відносно фігуранта або за фактом вчинення злочину; затримання фігурантів, а також розподіл сил, що будуть брати участь у затриманні; заходи, направлені на відпрацювання затриманих (арештованих) в умовах ізолятора тимчасового утримання або слідчого ізолятора; проведення допитів фігурантів, свідків, постраждалих тощо.

Слід зазначити, що після відкриття кримінального провадження, в залежності від наявної оперативної інформації (її кількості та якості) можна вибрати такі напрямки проведення досудового розслідування: проводити слідчі дії таким чином, щоб фігуранти якомога довше не знали про те, що правоохоронні органи збирають інформацію, направлену на документування їх злочинної діяльності. Такий тактичний прийом використовується як правило у тих випадках, коли є інформація про те, що фігурант має можливість та наміри знищити предмети та документи, що в подальшому можуть бути використані як докази по справі; проводити слідчі дії таким чином, щоб спонукати у фігурантів бажання здійснити певні дії. Такі заходи можуть бути направлені на виявлення місць зберігання документів і предметів необхідних по справі, а також для виявлення злочинних зв'язків, невідомих слідству до цього [11, с. 133].

В процесі здійснення заходів з реалізації слідчому необхідно керуватися принципом розумних строків, що полягає в мінімізації затрат часу з моменту початку кримінального провадження до моменту проведення окремих слідчих (розшукових) дій (контролю за вчиненням злочину, обшуків тощо) з метою виявлення, фіксації та вилучення матеріальних слідів злочинів даної групи. Якщо йдеться про підготовку матеріалів для одночасного проведення контрольованої закупки та обшуків, що обумовлене необхідністю збору доказової інформації та мінімізує ризики знищення джерел доказів.

З метою забезпечення проведення вказаних слідчих (розшукових) дій начальник органу досудового розслідування повинен вирішити питання про створення слідчих груп із залученням до них оперативних працівників підрозділів захисту економіки або кіберполіції НП України (в залежності від того за матеріалами оперативної розробки якого підрозділу здійснюється реалізація). Для залучення оперативних працівників слідчий в порядку ст. 40 КПК України доручає останнім прийняти участь у проведенні вказаних слідчих (розшукових) дій. Важливим моментом проведення комплексу зазначених заходів є одночасний початок їх проведення.

4. *Етап закріплення доказової бази*, як правило, включає в себе такі заходи: заходи, направлені на отримання інформації щодо розміру завданих злочинним збитків; проведення експертиз; заплановані дії, направлені на подолання протидії проведенню досудового розслідування; дії, направлені на легалізацію матеріалів оперативної розробки.

Висновки. Підсумовуючи викладене можна дійти до висновку, що процес організації взаємодії оперативного та слідчого підрозділу щодо закріплення доказів в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки щодо злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм має свої особливості, які обумовлені етапами реалізації: 1. Початковий етап: залучення до процесу реалізації слідчого; спільний аналіз та оцінка наявних матеріалів оперативної розробки; 2. Підготовчий

етап, як правило, включає в себе такі заходи зі спільного зі слідчим планування додаткових оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та слідчих (розшукових) дій, а також проведення дій, направлених на отримання відповідних дозвільних документів на проведення окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій; 3. Етап реалізації, як правило, включає в себе такі спільні або узгоджені заходи: проведення оперативно-розшукових заходів та/або слідчих (розшукових) дій з метою фіксації факту вчинення злочину; ініціювання можливості початку кримінального провадження відносно фігуранта або за фактом вчинення

злочину; затримання фігурантів, а також розподіл сил, що будуть брати участь у затриманні; заходи, направлені на відпрацювання затриманих (арештованих) в умовах ізолятора тимчасового утримування або слідчого ізолятора; проведення допитів фігурантів, свідків, постраждалих тощо; 4. Етап закріплення доказової бази, як правило, включає в себе такі спільні або узгоджені заходи: заходи, направлені на отримання інформації щодо розміру завдань злочином збитків; проведення експертиз; заплановані дії, направлені на подолання протидії проведенню досудового розслідування; дії, направлені на легалізацію матеріалів оперативної розробки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федорчук Ю.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель медичного обладнання та ліків : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків : ХНУВС, 2018. 250 с.
2. Лисенко А.М. Реалізація оперативно-розшукової інформації у відношенні осіб, що вчиняють злочини, пов'язані з терористичною діяльністю. *Форум права*. 2011. № 1. С. 581–585. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11lamztd.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).
3. Darahan V., Shynkevych A. Theoretical and methodological fundamentals in formation of economic security in the field of public procurement. *Scientific journal "Philosophy, Economics and Law Review"*. Volume 2, no. 1, 2022. P. 161–174.
4. Дараган В.В. Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт, послуг на підприємствах залізничного транспорту : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність / Дніпропетр. Держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2012. 276 с.
5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575.
6. Богуславський М.Г. Організація і тактика оперативної розробки організованих злочинних груп корисливо-насильницького спрямування (за матеріалами підрозділів ГУБОЗ МВС України) : дис. ... кандидата юрид. наук : 21.07.04 / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2007. 237 с.
7. Єфімов В.В., Дараган В. В., Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.
8. Федорчук Ю.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель медичного обладнання та ліків : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків : ХНУВС, 2018. 250 с.
9. Горбаньов І.М. Особливості методики розслідування кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності : навчальний посібник з інтерактивними елементами. Одеса : ОДУВС, 2016. 218 с.
10. Дараган В.В., Недов Р.С. Організація і тактика виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності з використанням мережі Інтернет : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 164 с.
11. Єфімов В.В., Дараган В.В. Протидія оперативними підрозділами ОВС привласненню та розтраті державних коштів при проведенні державних закупівель на підприємствах залізничного транспорту : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 180 с.